

¹Антоненко В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління і фінансово-економічної безпеки,

²Матюха В., кандидат технічних наук, с.н.с.

³Сухіна О., кандидат економічних наук, с.н.с., с.н.с. відділу екосистемного оцінювання природно-ресурсного потенціалу,

¹ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

²Пенсіонер

³Інститут демографії та проблем якості життя Національної академії наук України

ОЦІНКА СОЦІО-ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО ЕФЕКТУ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОСИСТЕМНИХ ПЛАТЕЖІВ ЗА ВИКОРИСТАННЯ ПОСЛУГ ЛІСІВ

Згідно з даними Вікіпедії, у світі застосовується індекс якості повітря (англ. Air quality index, AQI) – значення, яке використовується урядовими установами, щоб донести до громадськості рівень забруднення повітря у цей час. Якщо індекс збільшиться, значна частина населення зіткнеться із серйозними наслідками для здоров'я. У різних країнах є свої показники якості повітря відповідно до різних національних стандартів.

Соціо-еколого-економічний ефект від впровадження екосистемних платежів за використання послуг лісів на місцевому рівні відображатиме сумарну економію коштів на медикаменти мешканців територіальних громад, їх лікування, лікарі будуть менш завантажені, лікарні не переповнені, менше вироблятиметься ліків, менше живих істот буде знищено для виробництва ліків, менше використано електроенергії та ін. Проте таке станеться, коли кошти від надходження цих екосистемних платежів повинні будуть направлені саме на збереження лісових екосистем, насадження дерев, а не для того, щоб класти на депозит та ремонтувати дороги чи школи.

По вищезазначених позиціях проблематично визначити прямий соціо-еколого-економічний ефект у грошовому вимірі. Тому при застосуванні цих

платежів ефект, який ми можемо спостерігати, можна оцінити за допомогою формули (1), а саме визначення індексу якості атмосферного повітря ($I_{\text{яап}}$) в певному регіоні.

Індекс, який характеризує стан атмосферного повітря в певному регіоні, пропонується розраховувати як співвідношення наявного вмісту діоксиду вуглецю в атмосферному повітрі в певному регіоні до ГДК діоксиду вуглецю (формула 1).

$$I_{\text{яап}} = \frac{C_{\text{CO}_2}}{\text{ГДК}_{\text{CO}_2}}; \quad (1)$$

де $I_{\text{яап}}$ – індекс якості атмосферного повітря в певному регіоні (безрозмірний);

C_{CO_2} – вміст (концентрація) діоксиду вуглецю в атмосферному повітрі певного регіону держави, мг/м^3 ;

ГДК_{CO_2} – гранично допустима концентрація (ГДК) діоксиду вуглецю в атмосферному повітрі, мг/м^3 .

Ефект буде досягнуто, коли це співвідношення в ідеалі дорівнюватиме одиниці. Тому над цим необхідно працювати і впроваджувати відповідні екосистемні платежі, тоді розмір індексу буде зменшуватися. Порівняння з показником ГДК_{CO_2} є необхідним. Для того, щоб зіставляти дані з попередніми роками, і вживати відповідні заходи, наприклад, здійснювати насадження дерев, потрібна ця формула. Для цього необхідно визначати економічно-обґрунтовані розміри екосистемних платежів за використання послуг лісів на місцевому рівні. Якщо такі правильно встановлені, то після проведення природоохоронних заходів зі збереження лісових екосистем індекс якості атмосферного повітря повинен бути меншим, ніж в попередні роки.

На основі оцінки соціо-еколого-економічного ефекту від впровадження екосистемних платежів за використання послуг лісів на місцевому рівні будуть

прийматися ефективні управлінські рішення щодо впровадження конкретних заходів.

Для порівняння, у випадку справляння екологічного податку, викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря можуть зменшитись за рахунок того, що будуть встановлені (частіше за все підвищені) ставки екологічного податку на економічно-обґрунтованій основі, і це з одного боку буде стимулювати підприємства-забруднювачі до здійснення екологізації виробництва, щоб викиди зменшились, і платити підприємствам буде менше. З іншого боку – ці кошти доцільно витратити за призначенням, тобто на збереження лісових екосистем, насадження лісів, що сприятиме очищенню атмосферного повітря. Це позитивно позначиться на здоров'ї людей, що повинно бути одним із головних пріоритетів держави.

Схема використання екологічного податку в Україні на локальному рівні як інструменту регулювання еколого-економічних відносин може бути наступною:

1. визначення економічно-обґрунтованого розміру ставок екологічного податку за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря (наприклад, CO_2)
→

2. екологізація виробництва на підприємствах-забруднювачах атмосферного повітря, яка стимульована розміром ставок екологічного податку →

3. гроші підприємств сплачує до місцевих бюджетів (55 % згідно з підпунктом 4 статті 69 Бюджетного кодексу України), і ці кошти мають бути спрямовані виключно за призначенням (озеленення), а не для будівництва доріг тощо.

Соціально-економічний ефект в даному випадку також можна визначити за допомогою індексу якості атмосферного повітря на локальному рівні чи в певному регіоні, що визначається за формулою 1. Також доцільно здійснювати порівняння з показником $ГДК_{\text{CO}_2}$. Формула потрібна для того, щоб порівнювати дані з попередніми роками, і вживати відповідні заходи, наприклад, здійснювати природоохоронні заходи. Після проведення озеленення, здійснення екологізації виробництва на підприємствах-забруднювачах атмосферного повітря, індекс якості

атмосферного повітря повинен бути меншим, ніж в попередні роки, бо правильно був встановлений розмір ставок екологічного податку за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Цей коефіцієнт треба порівняти з коефіцієнтом з минулими роками.